

ЕЛЕКТРОННЕ АНКЕТУВАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ЩОДО ЇХ АДАПТАЦІЇ В УМОВАХ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Староста Володимир Іванович,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

Попадич Олена Олександрівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

Анотація. Проведено електронне анкетування першокурсників з метою дослідження адаптації студентів до освітнього процесу в умовах класичного університету. Описано переваги електронного анкетування та виявлено певні особливості у процесі адаптації першокурсників.

Ключові слова: адаптація, навчальна та соціальна адаптація, студенти-першокурсники, електронне анкетування, класичний університет.

Проблема адаптації особистості в суспільстві є завжди актуальною в галузі різних наук (філософія, соціологія, психологія, педагогіка та ін.), оскільки зміна умов життєдіяльності людини спричиняє відповідне реагування. Завершення навчання в школі та вступ до закладу вищої освіти є надзвичайно важливим етапом в житті молодої людини. З одного боку, першокурсники поступово пристосовуються до умов вищої школи, а з іншого боку, – студенти самі впливають на нове освітнє середовище, на викладачів у процесі освітньої діяльності. Дослідження різних аспектів адаптації студентів першого курсу дає можливість оперативно реалізувати зворотній зв'язок і покращувати умови життєдіяльності молодих людей.

Мета роботи полягає у виявленні певних особливостей адаптації до освітнього процесу першокурсників в умовах класичного університету методом електронного анкетування.

Відомий вітчизняний психолог Г. Балл (1989) [1, с. 99] зауважує, що поняття адаптації здатне зіграти важливу роль у психологічному пізнанні, якщо трактується не вузько (як пристосування до середовища), а широко, як єдність взаємозумовлених протилежно спрямованих процесів урівноваження суб'єкта із середовищем.

Емпіричне дослідження проводили на базі Державного вищого навчального закладу (ДВНЗ) «Ужгородський національний університет» (УжНУ) (http://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-about_us). Для діагностики адаптації студентів першого курсу до навчання проводили анонімне електронне анкетування в 2016 р. (200 студентів) та 2018 р. (750 студентів) з використанням Google Forms: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScz0z8fI52aibs7x_qO1295rhg9Py7jVa1PoGBvEs8AxF9kGw/viewform. Анкета містить 25 питань, серед яких: питання опитувальника «Мотивація професійної діяльності». Автор методики К. Замфір у модифікації А. Реана (Н. Бордовская, А. Реан, 2000 [2, с. 267-269]); питання опитувальника «Адаптованість студентів у вузі». Автори методики Т. Дубовицька, А. Крилова (2010 [3]); інші 23 питання, розроблені нами.

Обговорення з першокурсниками перебігу анкетування показує, що електронне анкетування має ряд переваг порівняно з традиційним паперовим, а саме: більш комфортні умови для опитування, оскільки студенти можуть самі обрати зручний для них час, а також місце анкетування. Ми вважаємо, що фізична відсутність дослідників чи обслуговуючого персоналу також унеможливорює певний вплив чи тиск на респондентів, що може мати в умовах паперового (навіть анонімного) анкетування. Важлива також можливість використання студентами під час анкетування смартфонів завдяки QR кодам.

Серед переваг електронного анкетування порівняно з паперовим для дослідників можемо відзначити такі: гнучке конструювання електронних анкет

(визначення кількості питань в анкеті, розташування їх у довільній послідовності, додавання інструкції до окремих питань тощо); планування опитування (певний необхідний термін; повторне анкетування для виявлення динаміки окремих показників); зменшення витрат на обслуговування процесу опитування, анкетування значної кількості респондентів за стислий термін з меншими матеріальними затратами, оперативне отримання результатів анкетування; зручне зберігання всіх отриманих результатів дослідження (від самої анкети, відповіді респондентів, їх аналіз тощо) і використання за необхідності у будь-який час. Основний недолік онлайн-опитування полягає в тому, що не всі студенти, які бажають пройти анкетування, мають доступ до інтернету. Відповідно це певним чином обмежує можливість дослідження для збільшення обсягу вибірки. Недоліком також можуть стати виникаючі технічні проблеми – мала швидкість інтернету, недоліки операційної системи тощо.

Пропоновані питання анкети ми згрупували в такі блоки: загальні відомості про студентів; попередня адаптація до ЗВО (профорієнтація, вплив оточуючих на вибір ЗВО); соціальна адаптація; адаптація до навчання у вищій школі; загальна адаптація. Загальні відомості про студентів представлено у табл. 1. Вік першокурсників, які взяли участь в анкетуванні, переважно 17-18 років: 78,5% (2016), 71,1 % (2018).

Таблиця 1

Загальні відомості про студентів

Питання	Пропоновані варіанти відповідей	2016, %	2018, %
Стать	чоловіча	57,0	47,3
	жіноча	43,0	52,7
Закінчили школу	селищну	11,0	8,9
	сільську	29,0	37,1
	міську	60,0	54,0
Проживання	у гуртожитку	28,0	36,3
	вдома у батьків	47,0	37,3
	у родичів/знайомих	6,0	3,9
	винаймають житло	18,0	22,5

Проаналізуємо відповіді студентів для виявлення основних представників соціального середовища, з якими першокурсники обговорюють проблеми та успіхи, що виникають, а також, хто реально допомагає їм під час адаптації та здобування освіти у ВНЗ. У табл. 2 представлено відповіді студентів на питання щодо їх основних помічників на початковому етапі навчання у вищій школі.

Таблиця 2

**Відповідь студентів на питання анкети:
«З ким обговорюєте проблеми та успіхи, що виникають; хто
допомагає Вам під час адаптації та здобування освіти у ВНЗ?»**

Варіанти відповідей	Так, %		Частково, %		Ні, %	
	2016	2018	2016	2018	2016	2018
1. Академнаставник /куратор групи	12,5	10,1	43,0	41,2	44,5	48,7
2. Батьки/родичі	54,5	67,2	35,0	22,7	10,5	10,1
3. Викладачі	19,5	14,3	49,5	43,6	31,0	42,1
4. Деканат	12,5	4,9	26,5	28,8	61,0	66,3
5. Друзі	51,5	62,0	37,5	27,7	11,0	10,3
6. Професійний психолог	4,5	1,7	6,5	20,1	89,0	78,1
7. Соціальні мережі	12,5	13,9	32,5	30,4	55,0	55,7
8. Сподіваюся тільки на себе	33,5	37,9	49,5	45,5	31,0	16,7
9. Студенти групи	22,5	28,9	56,5	47,5	21,0	23,6
10. Студенти старших курсів	16,0	19,2	41,0	35,3	43,0	45,5

Надалі нами в процесі опрацювання результатів проведено сумування відповідей «Так» та «Частково», оскільки відповідь «Частково» передбачає позитивну відповідь на поставлені питання. Зазначимо, що переважна більшість першокурсників сподівається тільки на себе під час адаптації до освітнього процесу в університеті (у 2016 р. – 83,0 %, а у 2018 р. – 83,4 %). Проте вони також активно обговорюють свої проблеми чи успіхи, радяться з батьками та іншими родичами – 89,5 % (2016), 89,9 % (2018); друзями – 89,0 % (2016), 89,7 % (2018); трохи менше з академнаставником/куратором групи – 55,5 % (2016), 51,3 % (2018); викладачами – 69,0 % (2016), 57,9 % (2018); студентами старших курсів – 57,0 % (2016) та 54,5 % (2018) опитаних.

Значну допомогу/підтримку першокурсники отримують від студентів групи, однокурсників: 79,0 % (2016), 76,4 % (2018). Ці дані добре узгоджуються

із думкою опитаних студентів обох років, які вважають, що у студентській групі склались доброзичливі стосунки: 74,0 % (2016), 78,1 % (2018).

Дослідження показує, що відсотки відповідей достатньо близькі за вказані роки для більшості підпитань (табл. 2). Виключення складає суттєве зростання кількості студентів, які звертаються за допомогою до професійного психолога: 11,0 % (2016), 21,8 % (2018).

Викликає занепокоєння, що, згідно результатів опитування, зростає кількість студентів, які не звертаються за допомогою або практично не отримують її у академнаставника, викладачів та деканаті (табл. 2).

Таким чином, проведене електронне анкетування позитивно сприймається студентами, дозволяє оперативно отримувати необхідну інформацію. Емпіричне дослідження доводить, що в умовах університету діють різні чинники під час адаптації студентів-першокурсників. Оновлене соціальне середовище, нові умови життєдіяльності є достатньо сприятливими для успішного перебігу адаптації студентів до освітнього процесу вищої школи. Динаміка 2016 і 2018 років показує, що більшість студентів налагодили стосунки в академічній групі, вважають у групі сприятливий доброзичливий клімат, студенти отримують допомогу від батьків, родичів, однокурсників, студентів старших курсів та викладачів, а також самі допомагають іншим.

Література

1. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности. *Вопросы психологии*. 1989. №1. С. 92-100.
2. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов. СПб : Питер, 2000. 304 с.
3. Дубовицкая Т. Д., Крылова А. В. Методика исследования адаптированности студентов в вузе. *Психологическая наука и образование*. 2010. №2. С. 27-46.